

Politikerna har avfärdat profetian om katastrof

Det är inte svårt att förstå. De stora bolagen vill inte bygga ut elproduktion som konkurrerar ut de gamla fossil- och kärnkraftverken. Det är en tragedi som utspelar sig bland världens energiföretag. För de flesta av oss är det en njutbar tragedi. Att den fossila energin kommer att konkurreras ut och att världen ska räddas av förnybar energi är förutsagt.

Det gamla energibolagens alltför erfarna chefer har snällt lyssnat, men avfärdat denna förutsägelse. Först med att förnybar energi är för dyr. När förnybar energi nu blivit billig, avfärdar man det med att sol och vind inte alltid är tillgängliga. När man sedan sett hur en kombination av olika förnybara energikällor, batterier och flexibel elkonsument i processindustri och produktion av bränslen från el kommer att både ta tillvara billig förnybar el och garantera kontinuerlig tillgång, säger man att tekniken i alla fall inte passar de gamla företagens affärsmodeller eller avkastningskrav.

Europeiska elbolag har förlorat tusentals miljarder kronor på denna utveckling som de länge försökte slippa inse. I USA har ett stort elbolag med det fina namnet Energy Future Holdings gått i konkurs. Bolagets affärsidé var att köpa upp kärnreaktorer och kolkraftverk. Dessa "baskraftverk" skulle, med de argument man lärt sig på 1900-talet, vara ekonomiskt osårbara. Men snabb utbyggnad av sol och vindkraftverk gjorde att även dessa elverk konkurrerades ut av billigare förnybar el. Men försökte återuppstå, men gick i konkurs en andra gång. Det är inte bara elproducerande bolag som förlorat på utvecklingen. GE, ett av världens största och äldsta leverantörer av utrustning till elsystemen i världen, tvingades nyligen konstatera att man förlorat nästen 200 miljarder kronor på att man trots att åtminstone gasturbiner skulle kunna fortsätta konkurrera när förnybar energi ökade marknadsandelen.

Tidigare gick Westinghouse i USA i konkurs eftersom man inte klarade att leverera kärnreaktorer som man planerat, och lika illa gick det för franska Areva som också misslyckats med att leverera reaktorer men som räddades av franska staten via det statliga elbolaget Edf. I USA har elföretagen bara i år stängt mer än 10 000 MW kolkraft, och meddelat att man kommer att stänga ytterligare 5 000 MW. Om allt detta förverkligas stänger man mer kolkraftskapacitet i år än något tidigare år. I Spanien har den nya progressiva regeringen berättat att man avskaffar den skatt på solet som infördes för att stoppa utbyggnaden av solet och rädda gamla kol och kärnkraftverk. Man ska också byta ståndpunkt i EU och stödja förslaget att förbjuda subventioner till kolkraftverk. I stället vill man använda pengarna för att stödja modernisering i regioner där de kvarvarande kolgruvorna i Spanien läggs ner.

Denna förstörelse av det som var värdefullt i det gamla energisystemet skapar möjligheter för ny billigare och renare energiförsörjning. Eftersom förnybar energi är utspridd över världen och tekniken för att ta vara på den fungerar också i liten skala ger det möjligheter för hushåll och småföretag att bygga och äga sin egen energiförsörjning.

Men det är politiska beslut om vad som är tillåtet och hur olika energiformer beskattas som avgör om dessa tekniska och ekonomiska möjligheter verkligen kan utnyttjas. I Tyskland ägs en tredjedel av solet-kapaciteten av privatpersoner, och lägger man till vad bönderna har så står bönder och privatpersoner för halva kapaciteten. Industriella elkunder äger ytterligare en fjärdedel, projektbolag och banker ytterligare en femtedel, och lokala energibolag drygt fem procent. De stora elbolagen äger tillsammans bara 0,2 procent.

Det är inte svårt att förstå. De stora bolagen vill inte bygga ut elproduktion som konkurrerar ut de gamla fossil- och kärnkraftverken. Men även när de vill är det svårt för dem att bygga soleanläggningar. De tjänar inte mycket på att vara stora, och deras giriga krav på avkastning ligger långt över vad privatpersoner och många andra elkunder nöjer sig med. Så de stora energibolagen kommer att ha det svårt. Få av dem kommer att behålla sina andelar av elmarknaden och många kommer inte ens att överleva utan gå i konkurs eller köpas upp. Det är hushåll, kooperativ, småföretag och kommunala energi-bolag som i stället kan öka sin kontroll över den elförsörjning de är så beroende av. Men denna möjlighet innebär också ett ansvar. Det är just dessa aktörer som måste sätta igång att investera i större skala om utvecklingen ska gå tillräckligt snabbt.

Det krävs en radikalt ökad takt i investeringarna i förnybar energi om kolgruvor, skiffergas-företag och oljebolag ska gå i konkurs och användningen av fossil energi ska börja minska i tillräckligt snabb takt. Så att vi kan våga tro att våra barn slipper ohanterligt snabba klimatförändringar med flyktingkatastrofer och konflikter. Många har påpekat att det går för långsamt.

Politiska ledare har avvisat krav på kraftfulla styrmedel med att tekniken ska lösa problemet. Men det går för långsamt. Detta kan också bli till en tragedi. Politikerna har avfärdat profetian om katastrof. Men den ser ut att gå i uppfyllelse. Slutakten i den tragedin blir inte njutbar.

TOMAS KÅBERGER